

BOŽO GAŠPAR / BOLDIZSÁR GÁSPÁR (1944 – 2005)

Jože Vugrinec

Biografije
UDK 929 Gašpar B.

Ključne besede: bibliotekarji, Gašpar Božo, biografije

Biography
UDC 929 Gašpar B.

Key words: librarians, Gašpar Božo, biographies

Slovensko Porabje je v začetku letošnjega leta, 27. januarja, izgubilo bibliotekarja Boža Gašparja, dolgoletnega vodjo Mestne knjižnice v Monoštru (Szentgotthárd)¹. Čeprav se je uradno podpisoval z madžarsko obliko svojega imena in priimka, torej tako, kot smo jo zapisali v naslovu, smo ga prijatelji in znanci z obeh strani meje klicali Božo, Božo Gašpar, kar mu je tudi godilo, saj je bil zaveden porabski Slovenec.

Rodil se je v Gerlincih na Goričkem 6. februarja 1944. leta slovenskim porabskim staršem. Oče Karel Gašpar je bil učitelj,² ki so ga madžarske oblasti med 2. svetovno vojno poslale opravljat učiteljsko poslanstvo na jugoslovansko (prekmursko) stran. Politične oz. vojne razmere so bile torej krive, da je bil rojen v Prekmurju. Ob koncu 2. svetovne vojne se je družina vrnila na Madžarsko, na Gornji Senik (madž. Felsőszölnök), v največjo slovensko vas v Porabju, kjer

1 *Monošter (madž. Szentgotthárd) je središče Porabja, pokrajine, ki jo naseljujejo Madžari, Nemci in Slovenci in ki leži severno od Prekmurja na Madžarskem ob reki Rabi. Po njej ima pokrajina tudi ime (v madžarskem jeziku se področje imenuje Rábavidék).*

2 *Bil pa je tudi vnet zbiralec duhovne in materialne kulture porabskih in prekmurskih Slovencev; njegova etnološka zbirka je bila osnova za nastanek Muzeja Avgusta Pavla v Monoštru (odprt od 1983 naprej).*

VUGRINEC, Jože: Božo Gašpar / Boldizsár Gáspár (1944 – 2005). Knjižnica, Ljubljana, 49(2005)1-2, str. 273-275

je oče postal ravnatelj osnovne šole. Tako je Božo zgodnje otroštvo preživel na Gornjem Seniku, mladost in zrela leta pa v Monoštru in v Slovenski vesi (madž. Rábatótfalu). V tej vasi, ki je že nekaj let uradno priključena k mestu Monošter, si je zgradil dom in ustvaril družino. Tu je tudi pokopan.

Osnovno šolo in gimnazijo je obiskoval v Monoštru. Takoj po končani maturi leta 1961 se je zaposlil v monoštrski mestni knjižnici, vendar se je hkrati vpisal tudi na študij bibliotekarstva na Višji šoli v Sombotelu (madž. Szombathely), ki ga je ob delu končal 1968. leta. Že naslednje leto je postal vodja Mestne knjižnice Monošter; to delo je opravljal dolgih šestindvajset let, do leta 1995. Vmes je, leta 1977, v Državni knjižnici Széchenyi v Budimpešti (madž. Országos Széchenyi Könyvtár Budapest) uspešno opravil tečaj za vodje knjižnic. Ves čas svojega poklicnega udejstvovanja je bil tudi tvorni član županijskega društva bibliotekarjev. Upokojil se je 6. aprila 2004.

V knjižničarsko delo in vodenje knjižnice so ga uvajali sodelavci, posebej dotedanja vodja Ilona Zelles. Poleg vodstvenih del je ves čas, tudi od leta 1995 naprej, ko ni bil več ravnatelj, opravljal dela matične službe. Med prvimi na Madžarskem je začel reorganizirati knjižnice na podeželju in bil pobudnik za nastanek delavskih knjižnic v tovarnah. Te novosti v knjižničnem informacijskem sistemu Madžarske – zlasti delavske knjižnice - so bile uspešne in so dobro delovale vse do demokratičnih sprememb v tej državi v začetku 90. let; tedaj so te vrste knjižnic ukinili, v samem mestu Monoštru zadnjo v zelo znani tovarni kos.

Razen v matični ustanovi pa je bil Božo Gašpar do zadnjega uspešen v njenih krajevnih enotah, v t. i. manjšinskih knjižnicah, kot vaške knjižnice imenujejo v Porabju, ki je, kot smo že omenili, narodnostno mešano območje. Na tem področju svojega delovanja je zelo dobro sodeloval s slovenskimi bibliotekarji, med njimi največ z murskosoboškimi, ki jim je bil tudi velik prijatelj. Skupaj z njimi in ob sodelovanju še nekaterih madžarskih bibliotekarjev iz Železne županije³ je ob 35-letnici sodelovanja med Županijsko knjižnico Dániel Berzsényi iz Sombotela in Pokrajinsko in študijsko knjižnico Murska Sobota ter ob 50-letnici delovanja murskosoboške knjižnice 28. oktobra 1994 najprej v Murski Soboti pomagal organizirati prvi t. i. *Knjižničarski dan*, 26. maja 1995 pa je bil ne le soorganizator, temveč celo gostitelj železožupanijskih in prekmurskih bibliotekarjev na drugem Knjižničarskem dnevu v Monoštru. Rezultat teh dveh posvetovanj knjižničarjev in kulturnih delavcev z obeh strani meje je bil izid dvojezičnega zbornika prispevkov z naslovom *Sodelovanje ob meji / Együttműködés a határ mentén*, Murska Sobota - Szombathely 1996. V njem je Božo

3 Železna županija (madž. Vas megye) je upravno, politično in zemljepisno območje na jugozahodu Madžarske z glavnim mestom Sombotel (po prekm.) oz. Szombathely (po madž.), v katero sodi tudi pokrajina Porabje.

Gašpar v članku *Mestna knjižnica v Monoštru* (str. 62-65) predstavil to knjižnično ustanovo, ki jo je takrat še vodil.

Iz njegovega prispevka med drugim izvemo, da je monoštrska knjižnica v tistem času, to je pred desetimi leti, posedovala 6126 slovenskih knjižnih enot, katerih večina je bila plod dobrega sodelovanja med županijsko sombotelsko, monoštrsko mestno in soboško osrednjo pomursko knjižnico, plod recipročne izmenjave knjižničnega gradiva za porabske Slovence na Madžarskem in prekmurske Madžare pri nas v Sloveniji. Stiki med našimi in njihovimi knjižnicami so mu bili pomembni predvsem zato, da lahko želji bralcev (v tem primeru Slovencev v Monoštru in v še nekaterih porabskih vaseh – op. J. V.) po dobri knjigi in hitri informaciji knjižnični delavci ugodimo v čim krajšem času.

Izredno se je razveselil tudi novega murskosoboškega bibliobusa, ko je le-ta začel vsak tretji teden v mesecu prestopati državno mejo in izposojati gradivo na štirih mestih v Porabju: na Gornjem Seniku, v Števanovcih ter v Monoštru (tu pri osnovni šoli in pri Slovenskem domu); to se je prvič zgodilo 20. septembra 2000 in traja še danes (po novem prestopa mejo in izposoja gradivo le enkrat mesečno en dan). Človek bi morebiti pričakoval zavist ali celo ljubosumje, ko pride delat »konkurenco« s slovenskim gradivom domači knjižnici nova potujoča knjižnica z onstran meje. Pa ni bilo tako. Naš Božo se je potujoče slovenske knjižnice skoraj po otročje razveselil in njeno delovanje med Porabci iz vsega srca pozdravil.

Pa saj ni mogel drugače. Bil je bibliotekar z vso dušo in telesom, bil je zaveden porabski Slovenec in resnični prijatelj. Tak nam bo pomurskim knjižničarjem tudi ostal v trajnem, lepem spominu.

Jože Vugrinec, prof. in višji bibliotekar, je zaposlen v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota kot bibliotekar – informator.

Naslov: Zvezna 10, 9000 Murska Sobota

Naslov elektronske pošte: joze.vugrinec@ms.sik.si